

Michał Kozik

Zgoda osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej w świetle art. 63 k.c. – zagadnienia wybrane (część I)

I. Wprowadzenie

Celem niniejszego opracowania jest próba wyjaśnienia niektórych problemów związanych z wykładnią przepisu art. 63 k.c.¹ Wydaje się, że kwestie objęte jego zakresem wciąż jeszcze wymagają pogłębionej analizy, bowiem właściwa wykładnia norm dotyczących zgody osoby trzeciej ma istotne znaczenie zarówno dla stron czynności prawnej, jak i dla zapewnienia należytej ochrony praw osób trzecich.

W niniejszej publikacji przedstawiono pogląd na wybrane kwestie mogące budzić wątpliwości, nie podjęto natomiast próby systemowego omówienia całej problematyki objętej zakresem art. 63 k.c. W szczególności w opracowaniu pominięto problematykę rodzaju wadliwości czynności prawnej w okresie pomiędzy jej dokonaniem przez strony a wyrażeniem zgody przez

¹ Przepis ten wskazuje, że: „Jeżeli do dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, osoba ta może wyrazić zgodę także przed złożeniem oświadczenia przez osoby dokonywające czynności albo po jego złożeniu. Zgoda wyrażona po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od jego daty (§ 1). Jeżeli do ważności czynności prawnej wymagana jest forma szczególna, oświadczenie obejmujące zgodę osoby trzeciej powinno być złożone w tej samej formie (§ 2)”.

osobę trzecią, która to czynność określana jest jako kulejąca², niezupełna³ lub ułomna⁴.

Dla dokonania czynności prawnej z reguły wystarczające jest złożenie oświadczeń woli przez strony, ewentualnie – w przypadku czynności prawych jednostronnych – złożenie oświadczenia przez jedną osobę. Udział osób trzecich w dokonywaniu czynności prawnych nie jest wymagany⁵. Jednakże w niektórych przepisach przewiduje się, że oprócz oświadczeń woli stron potrzebna jest dodatkowo zgoda osoby trzeciej, tj. osoby, która danej czynności prawnej nie dokonuje⁶.

Wśród przepisów kodeksu cywilnego wymagających zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej doktryna najczęściej wymienia następujące⁷:

– art. 17-19 k.c. wskazujące na konieczność uzyskania zgody przedstawiciela ustawowego dla dokonania czynności prawnych zobowiązujących i rozporządzających przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawych;

– art. 103-104 k.c. dotyczące zgody na czynność prawną zdziałaną przez rzekomego pełnomocnika;

– art. 248 § 2 k.c. przewidujący konieczność uzyskania zgody osoby trzeciej na zmianę treści ograniczonego prawa rzeczowego, jeśli zmiana ta dotyka praw osoby trzeciej;

² Tak S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego*. Księga pierwsza: *Część ogólna*, Warszawa 2005, s. 264.

³ Za M. Safjan, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. I, Warszawa 2002, s. 200.

⁴ K. Piascki, [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, red. J. Winiarz, Warszawa 1980, s. 76.

⁵ Tak S. Grzybowski, *Prawo cywilne zarys części ogólnej*, Warszawa 1974, s. 233; Z. Radwański, [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. II, red. Z. Radwański, Warszawa 2002, s. 305.

⁶ Definicję osoby trzeciej podają za A. Wolter, [w:] *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1970, s. 273. Autor przez osobę trzecią rozumie „osobę która danej czynności prawnej nie dokonuje”.

⁷ Przykłady zaczerpnięte z kodeksu cywilnego podają za: P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1-534*, t. I, red. E. Gniewek, Warszawa 2004, s. 231; podobne wyliczenie przedstawia S. Szer, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1970, s. 340; oraz Z. Radwański, [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. I, Wrocław 1985, s. 583-584.

– art. 507 k.c. przewidujący że w przypadku odnowienia dalsze trwanie poręczenia i ograniczonych praw rzeczowych uzależnione jest od zgody osoby, która poręczenie lub ograniczone prawo rzeczowe ustanowiła;

– art. 519 k.c. wymagający zgody wierzyciela albo dłużnika na przejęcie długu;

– art. 525 k.c. stwierdzający, że jeśli wierzytelność była zabezpieczona poręczeniem lub ograniczonym prawem rzeczowym, to wraz z przejęciem długu prawa te wygasają, chyba że osoba, która je ustanowiła, wyrazi zgodę na dalsze ich trwanie;

W innych aktach prawnych doktryna również dostrzega przepisy statuujące wymóg uzyskania zgody osób trzecich, na szczególną uwagę zasługują między innymi:

– art. 10 kodeksu spółek handlowych⁸ nakazujący uzyskać zgodę pozostałych wspólników na przeniesienie ogółu praw w spółce osobowej;

– art. 182 k.s.h. dotyczący zgody spółki na zbycie udziałów;

– art. 206 prawa upadłościowego i naprawczego⁹ wymagający zezwolenia rady wierzycieli na dokonanie niektórych czynności prawnych dotyczących składników masy upadłości;

Powyższe wyliczenie stanowi odzwierciedlenie poglądów wyrażanych w piśmiennictwie. O tym, czy katalog powyższy został sporządzony poprawnie, będzie mowa w dalszej części pracy. Należy się bowiem zastanowić, czy wszystkie wskazane powyżej przepisy posługujące się pojęciem „zgoda” mieszczą się w zakresie unormowania art. 63 k.c. Ponadto rozstrzygnięcia wymaga kwestia, czy w katalogu nie pominięto jakichś przepisów regulujących zgodę osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej – zastanawia bowiem fakt, że przy omawianiu art. 63 k.c. doktryna nie odsyła do art. 199 k.c. przewidującego wymóg zgody współwłaścicieli na rozporządzenie rzeczą wspólną ani do art. 1036 k.c. przewidującego uzyskanie zgody pozostałych spadkobierców na zbycie udziału w przedmiocie należącym do spadku¹⁰.

⁸ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 94, poz. 1037), w dalszej części opracowania podawana w skrócie jako k.s.h.

⁹ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535), w dalszej części opracowania podawana w skrócie jako pr.up.i n.

¹⁰ Kwestię stosowania art. 63 k.c. w sprawach objętych przepisami art. 199 k.c. oraz 1036 k.c. omówiono w rozdziale II b niniejszej pracy.

Po pierwsze, należy się zastanowić, czy wszystkie zamieszczone w katalogu przepisy posługujące się pojęciem „zgoda” mieszczą się w zakresie unormowania art. 63 k.c. Omawiany przepis stosuje się do tych wypadków gdy „**do dokonania czynności prawnej** (podkreślenie M.K.) potrzebna jest zgoda osoby trzeciej”.

Mając to na uwadze, należy zauważyć, że art. 507 k.c. oraz 525 k.c. nie statuuje wymogu uzyskania zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej¹¹. Przepisy powyższe przewidują, że w przypadku odnowienia (art. 507 k.c.) lub przejęcia długu (art. 525 k.c.) dalsze trwanie poręczenia i ograniczonych praw rzeczowych wymaga zgody osoby, która poręczenie lub ograniczone prawo rzeczowe ustanowiła. Moim zdaniem w tych wypadkach osoba trzecia (poręczyciel lub ustanawiający ograniczone prawo rzeczowe) nie wyraża zgody na dokonanie czynności prawnej odnowienia czy przejęcia długu – czynności te są bowiem skuteczne niezależnie od jego zgody. Poręczyciel albo osoba, która ustanowiła ograniczone prawo rzeczowe, wyraża jedynie zgodę na dalsze trwanie zabezpieczeń, które ustanowiła mocą własnej czynności prawnej. W art. 507 k.c. i art. 525 k.c. nie ma więc mowy o zgodzie osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej.

Dość zgodnie przyjmuje się w doktrynie, że z przypadkami zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej w rozumieniu art. 63 k.c. mamy do czynienia w przypadkach określonych w art. 17-19 k.c., 103-104 k.c., art. 248 § 2 k.c., a także w art. 519 k.c.¹²

Wątpliwości budzi zastosowanie art. 63 k.c. do sytuacji określonych w art. 10 k.s.h. i art. 182 k.s.h. Większość doktryny opowiada się za

¹¹ Tak trafnie S. Sołtysiński, *Czynności rozporządzające, przyczynek do analizy podstawowych pojęć cywilistycznych*, [w:] *Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci W. Czachórskiego*, Warszawa 1985, s. 326-327; oraz K. Zawała, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. I, Warszawa 2002, s. 1196; podobnie – jak się zdaje – S. Grzybowski, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, s. 234 – autor w katalogu czynności wymagających zgody osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. nie umieścił art. 507 k.c. i 525 k.c.; odmiennie, nietrafnie, P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz...*, s. 231; S. Szer, *Prawo cywilne. Część ogólna*, s. 340; Z. Radwański, [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. I, s. 583-584.

¹² Tak A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 273-274; S. Grzybowski, *Prawo cywilne...*, s. 234; P. Drapała, *Zwalniające przejęcie długu...*, Warszawa 2002, s. 90; M. Safjan, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 199; K. Piasecki, [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem...*, s. 76; P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 231.

stanowiskiem, że zarówno w art. 10 k.s.h.¹³, jak i w art. 182 k.s.h.¹⁴ mowa jest o zgodzie osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej. Za uznaniem pozwolenia spółki na zbycie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością wymaganego na mocy postanowień umowy spółki za zgodę osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. opowiedziało się również orzecznictwo¹⁵. Istnieją jednak poglądy przeciwne¹⁶.

II. Zakres zastosowania art. 63 k.c.

1. Czynności prawne jednostronne i dwustronne

Przepis art. 63 k.c. nie reguluje szczegółowo wielu kwestii związanych z wymogiem zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej. W związku z tym wyłania się szereg pytań dotyczących jego zakresu zastosowania.

W pierwszej kolejności należy ustalić, czy przepis ten dotyczy zgody na dokonywanie czynności prawnych jednostronnych, czy też należy go odnosić wyłącznie do czynności prawnych dwustronnych. Omawiany

¹³ Tak M. Rodzyński, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 32; M. Bielecki, *Przeniesienie ogółu praw i obowiązków w handlowej spółce osobowej*, *Monitor Prawniczy* 2005, nr 5, s. 247; S. Soltyskiński, [w:] S. Soltyskiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. I, *Komentarz do art. 1-150*, Warszawa 2001, s. 123 – autor opowiada się jednak za analogicznym stosowaniem art. 63 k.c. w sytuacjach określonych w art. 10 k.s.h.; odmienne stanowisko wyraził A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. I, *Komentarz do art. 1-300 k.s.h.*, Kraków 2004, s. 88 – zdaniem autora do art. 10 k.s.h. nie można przykładać normy z art. 63 k.c.

¹⁴ Patrz M. Safjan, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 199; T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, [w:] J. Naworski, K. Strzelczyk, t. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, *Komentarz do kodeksu spółek handlowych. Spółka z o. o.*, Warszawa 2001, s. 256; W. Pyziół, [w:] *Kodeks spółek handlowych z komentarzem*, System informacji prawnej Lex Polonica Maxima, notka 4 do art. 182 k.s.h.; J.P. Naworski, *Skutki przekroczenia przez zarządy spółek kapitałowych ograniczeń do dokonywania czynności prawnych*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2001, nr 1, s. 47.

¹⁵ Patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 września 1993 r., II CRN 60/93 (OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 159); wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2004 r., III CK 512/02 (OSG 2005, nr 4, poz. 51).

¹⁶ W szczególności: A. Szlęzak, *Ograniczenia w rozporządzaniu akcjami/udziałami (zagadnienia wybrane)*, [w:] *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Soltyskińskiemu*, Poznań 2005, s. 553; także S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego...*, s. 265.

przepis – inaczej niż np. prawo niemieckie¹⁷ – nie reguluje tej kwestii wprost, a wykładnia językowa może nasuwać wątpliwości. Z jednej strony brak jest podstaw, by twierdzić, że zasięg art. 63 k.c. zawężony został do zgody na zawarcie umowy, przeciwnie – przepis stanowi o zgodzie na dokonanie czynności prawej, a więc każdej czynności prawnej zarówno jedno-, jak i dwustronnej. Z drugiej strony art. 63 k.c. przewiduje możliwość wyrażenia zgody jeszcze przed złożeniem oświadczeń przez „osoby (podkreślenie M.K.) dokonywające czynności”. Użycie określenia „osoby dokonywające” w liczbie mnogiej sugerowałoby zastosowanie tego przepisu tylko do czynności dwustronnych. Właściwa wydaje się pierwsza z zaproponowanych wykładni – zakładająca, że przepis ten znajduje zastosowanie nie tylko do czynności prawnych dwustronnych, ale również do czynności jednostronnych¹⁸. Trudne do zaakceptowania byłoby konsekwencje uznania, że art. 63 k.c. nie dotyczy czynności prawych jednostronnych. Przy takim rozumieniu przepisu nie znajdowałaby bowiem zastosowania zasada, wedle której, jeżeli do ważności czynności prawnej wymagana jest forma szczególna, to oświadczenie obejmujące zgodę powinno być wyrażone w tej samej formie (art. 63 § 2 k.c.). W ten sposób doszłoby do sytuacji, w której zgoda na dokonanie jednostronnej czynności prawnej, wymagającej np. formy aktu notarialnego, mogłaby być udzielona w dowolny sposób, tj. przez każde zachowanie się podmiotu uprawnionego do udzielenia zgody, które dostatecznie ujawnia wolę wyrażenia zgody. Tymczasem zgoda na zawarcie umowy wymagającej aktu notarialnego musiałaby być udzielona w formie aktu notarialnego. Polskie prawo cywilne zwykle bardziej rygorystycznie podchodzi do dokonywania czynności jednostronnych, dlatego zapatrywanie, wedle którego forma, jakiej wymaga zgoda na dokonanie jednostronnej czynności prawnej, jest łagodniejsza niż forma zgody na zawarcie umowy, jest trudne do obrony.

¹⁷ Paragraf 182 kodeksu cywilnego niemieckiego (BGB) dotyczący zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej wyraźnie obejmuje swym zakresem, obok umów, również czynności prawne jednostronne.

¹⁸ Tak S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego...*, s. 266; S. Szer, *Prawo cywilne...*, s. 341; Z. Radwański, [w:] *System Prawa Prywatnego...*, s. 309.

Przyjmuję zatem, że omawiany przepis znajduje zastosowanie zarówno do czynności prawnych jednostronnych, jak i dwustronnych. Należy jednak zauważyć, że zastosowanie art. 63 k.c. do zgody na dokonanie czynności jednostronnej jest zwykle częściowo ograniczone przez przepisy szczególne¹⁹. Chodzi o to, że o ile art. 63 k.c. jako zasadę przyjmuje możliwość udzielenia zgody zarówno przed, jak i po dokonaniu czynności przez strony, o tyle w przypadku czynności prawnych jednostronnych przepisy szczególne²⁰ zazwyczaj nakazują uzyskać zgodę przed ich dokonaniem, brak zgody w tym terminie skutkuje nieważnością jednostronnej czynności prawnej²¹. Nie stoi to jednak na przeszkodzie, aby do zgody na dokonanie czynności jednostronnej w pozostałym zakresie stosować zasady wyrażone w art. 63 k.c., w tym przepisy o formie.

2. Osoba trzecia w rozumieniu art. 63 k.c.

Dla ustalenia zakresu zastosowania art. 63 k.c. kluczowe znaczenie ma rozstrzygnięcie, co oznacza określenie „osoba trzecia”. Kwestia ta zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie nie jest jednolicie ujmowana.

Wydaje się że dla poprawnej wykładni tego pojęcia należy sięgnąć do art. 1 k.c., który przewiduje, że kodeks cywilny reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi. Podmiotem stosunków cywilnoprawnych są zatem osoby fizyczne i osoby prawne²². Po nowelizacji kodeksu cywilnego w 2003 roku²³ za podmiot stosunków cywilnoprawnych należy uznawać również niebędące osobami prawnymi jednostki organizacyjne, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, zwane niekiedy „ułamnymi osobami prawnymi”²⁴. Jeżeli zatem

¹⁹ Zwrócili na to uwagę: P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 231; Z. Radwański, [w:] *System Prawa Prywatnego...*, s. 309; M. Saffjan, [w:] *Kodeks cywilny*, t. I, s. 200.

²⁰ Patrz art. 19 k.c., art. 104 zd. 1 k.c.

²¹ Sankcja bezwzględnej nieważności jednostronnej czynności prawnej dokonanej bez uprzedniej zgody wynika z wyraźnego brzmienia przepisów art. 19 k.c. oraz art. 104 zd. 1 k.c.

²² Por. szerzej K. Pietrzykowski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. I, s. 27 oraz M. Paźdzan, tamże, s. 58-59.

²³ Ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 48).

²⁴ Tak M. Paźdzan, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, *Suplement*, Warszawa 2003, s. 5 i nast.; godzi się jednak odnotować, że wątpliwości co do

kodeks cywilny posługuje się w art. 1 pojęciem „osoba”, to takie samo znaczenie należy temu pojęciu nadawać na gruncie art. 63 k.c.

W konsekwencji trafne są te wypowiedzi doktryny i judykatury, które jako zgodę osoby trzeciej traktują wyłącznie zgodę podmiotu prawa cywilnego, czyli osoby fizycznej, osoby prawnej i podmiotu, o którym mowa w art. 33¹ k.c.²⁵

Wobec powyższego przyjmuje się, że art. 63 k.c. nie dotyczy sytuacji, gdy dla dokonania czynności prawnej wymagane jest zezwolenie organu administracji publicznej, sądu czy sędziego komisarza w postępowaniu upadłościowym²⁶. W literaturze i orzecznictwie spotyka się także odmienny pogląd, którego przedstawiciele za „osoby trzecie” uznają – oprócz podmiotów prawa cywilnego – również organy administracji publicznej, sąd czy sędziego komisarza, o ile organy te wyrażają zgodę na dokonanie czynności prawnej. Warto przytoczyć wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 1978 r.²⁷, w którym przyjęto, że zezwolenie wydziału komunikacji na zawarcie przez strony umowy o świadczenie usług transportowych jest zgodą osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej²⁸. Podobne poglądy są czasem wyrażane na gruncie prawa upadłościowego i naprawczego. Zgodnie z dyspozycją art. 88 pr. up. i n. spełnianie świadczeń wynikających ze zobowiązań powstałych po ogłoszeniu upadłości wymaga zgody sędziego – komisarza; art. 206 pr. up. i nast. wymaga zgody rady wierzycieli na sprzedaż praw i wierzytelności oraz zaciąganie pożyczek lub kredytów. Gdy nie ma rady wierzycieli, zgody udziela sędzia

stosowania nazwy „ułamna osoba prawna” zgłaszają liczni autorzy, w tym: J. Frąckowiak, *Instytucje prawa handlowego w kodeksie cywilnym*, Rejent 2003, nr 6, s. 29 – autor proponuje dla tych jednostek organizacyjnych nazwę „osoba ustawowa”; Z. Radwański, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2003, s. 197; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. I: *Komentarz...*, s. 77.

²⁵ Tak wyraźnie P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 230; Z. Radwański, [w:] *System Prawa Prywatnego...*, s. 305; K. Piasecki, [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem...*, s. 76; M. Sałaj, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 199.

²⁶ Zob. K. Piasecki, [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem...*, s. 76; M. Sałaj, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 199.

²⁷ Wyrok SN z dnia 17 października 1978 r., II CR 352/78 (OSNCP 1979, nr 7-8, poz. 153).

²⁸ Krytycznie o tym orzeczeniu Z. Radwański, [w:] *System Prawa Cywilnego...*, t. I, s. 582.

komisarz (art. 213 pr.up.i n.). Zgodę tych organów postępowania upadłościowego niektórzy przedstawiciele nauki traktują jako zgodę osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej i w rezultacie proponują zastosowanie w tych wypadkach normy z art. 63 k.c.²⁹

Stanowisko uznające zgodę organu administracji, sądu czy sędziego komisarza za zgodę osoby trzeciej jest błędne z kilku powodów. Po pierwsze – jak już wspomniano – w art. 63 k.c. chodzi o zgodę podmiotu prawa cywilnego. Sąd, sędzia komisarz czy organ administracji, wydając postanowienia czy decyzje administracyjne, nie występują jako podmioty stosunków cywilnoprawnych. Po wtóre – przyjmuje się powszechnie, że zgoda osoby trzeciej jest oświadczeniem woli³⁰. Tymczasem sądy i organy administracji, wydając orzeczenia czy decyzje administracyjne, nie składają oświadczeń woli. Po trzecie – zasadą polskiego prawa cywilnego jest sankcja bezwzględnej nieważności czynności prawnej sprzecznej z ustawą. Artykuł 63 k.c. wydaje się być wyjątkiem od tej zasady³¹, albowiem tutaj czynność prawna, chociaż nie spełnia w chwili jej dokonania wszystkich wymogów ustawowych, otrzymała od ustawodawcy „szansę” na uzyskanie pełnej skuteczności – definitywna wadliwość czynności prawnej³² pojawi się bowiem dopiero w razie odmowy udzielenia zgody na dokonanie tej czynności lub bezskutecznego upływu terminu do jej wyrażenia. O ile odstępstwo od zasady nieważności czynności sprzecznych z ustawą znajduje uzasadnienie, gdy czynność dotknięta jest brakiem tego typu, że inny podmiot prawa cywilnego nie udzielił na nią

²⁹ Zob. F. Zedler, [w:] F. Zedler, A. Jakubicki, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Kraków 2003, s. 225 i 557.

³⁰ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 273; S. Grzybowski, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 233; P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 231; Z. Radwański, [w:] *System Prawa Prywatnego...*, s. 305; S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego...*, s. 266.

³¹ Tak R. Pabis, *Skutki wadliwości czynności prawnych w świetle art. 17 § 1 i 2 k.s.h.*, Przegląd Prawa Handlowego 2001, nr 6, s. 22 – autor stwierdza, że sankcja nieważności przewidziana w art. 58 k.c. będąca **generalną zasadą** w polskim prawie cywilnym doznaje wyjątków wtedy, gdy ustawa przewiduje sankcję bezskuteczności zawieszanej.

³² W tej części pracy nie chcę przesądzać, jaką wadą dotknięta jest czynność prawna, na którą osoba trzecia odmówiła zgody lub bezskutecznie upłynął termin do wyrażenia zgody. Kwestia rodzaju wadliwości czynności prawnej, na dokonanie której nie uzyskano zgody osoby trzeciej, została omówiona w rozdziale IX niniejszej pracy.

zgody, o tyle w przypadku braku zezwolenia sądu czy organu administracji uzasadnienie dla niestosowania sankcji nieważności odpada.

Dlatego stanowisko, w myśl którego zgoda sędziego komisarza na dokonanie przez syndyka czynności dotyczącej masy upadłości poddana jest regulacji art. 63 k.c., nie jest trafne i spotkało się z uzasadnioną krytyką³³.

Odrębnego omówienia wymaga sytuacja, kiedy organ administracji publicznej, wyrażając zgodę na dokonanie czynności prawnej, działa w sferze prawa cywilnego, posługując się przy tym mechanizmami cywilnoprawnymi – oświadczeniami woli. W takim przypadku, moim zdaniem, istnieją podstawy, by traktować ten podmiot jako osobę trzecią w rozumieniu art. 63 k.c.

Przed nowelizacją kodeksu cywilnego z 25 września 2003 r.³⁴ nader kontrowersyjną kwestią był charakter prawny zgody starosty na zrzeczenie się własności nieruchomości w trybie art. 179 k.c. Przepis ten przewidywał, że „właściciel może wyzbyć się własności nieruchomości przez to, że się jej zrzecnie. Zrzeczenie się wymaga formy aktu notarialnego. Do zrzeczenia się własności nieruchomości potrzebna jest zgoda starosty wykonującego to zadanie jako zadanie z zakresu administracji rządowej”. W kwestii charakteru prawnego zgody udzielanej przez starostę za dominujący uchodził pogląd, że zgoda starosty jest oświadczeniem woli, do którego stosuje się art. 63 k.c., wobec czego nie powinna przybierać postaci decyzji administracyjnej³⁵. Zastosowanie normy z art. 63 k.c. do zgody udzielanej przez starostę oznaczało, że – wobec braku przepisu szczególnego – zgoda może być wyrażona przed, w trakcie albo po zrzeczeniu się własności nieruchomości przez dotychczasowego

³³ Tak trafnie S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 590.

³⁴ Zob. przypis nr 23.

³⁵ Tak w szczególności: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 1235/2000 (niepubl.); S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego*. Księga druga: *Własność i inne prawa rzeczowe*, Warszawa 2001, s. 210; stanowisko to podzielił również Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 15 marca 2005 r., K 9/04; odmienne orzeczenie NSA z dnia 23 marca 1988 r., II SA 151/87, podają za E. Skowrońską-Bocian, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. I, s. 420 – według NSA zgoda powinna być wyrażona poprzez wydanie decyzji administracyjnej.

właściciela³⁶. Ustawą z dnia 25 września 2003 r. przepis art. 179 k.c. został zmieniony w ten sposób, że dla zrzeczenia się własności nieruchomości nie wymagano uzyskania zgody jakiegokolwiek organu administracji. Trybunał Konstytucyjny stwierdził jednak niezgodność art. 179 k.c. z Konstytucją³⁷.

W doktrynie kontrowersje wywołuje również zagadnienie, czy za zgodę osoby trzeciej może być uznawana zgoda innego organu tej samej osoby prawnej. Chodzi tutaj między innymi o sytuację, w której dla czynności prawnej dokonanej przez zarząd spółki kapitałowej wymagana jest zgoda rady nadzorczej tejże spółki lub zgoda jej zgromadzenia wspólników (w spółce z o.o.) czy walnego zgromadzenia akcjonariuszy (w spółce akcyjnej)³⁸. Kodeks spółek handlowych w art. 17 reguluje sytuację, gdy dla dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda innego organu tej spółki, rozwiązanie to stanowi istotne *novum* w stosunku do kodeksu handlowego. Kwestia, czy zgoda innego organu tej samej osoby prawnej na dokonanie czynności jest zgodą osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c., jest sporna³⁹, stanowi przedmiot zainteresowania doktryny prawa spółek, doczekała się licznych opracowań⁴⁰, nie będzie zatem przedmiotem szczegółowej analizy w niniejszej pracy.

³⁶ Tak też co do terminu wyrażenia zgody wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 1235/2000 (niepubl.).

³⁷ Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 15 marca 2005 r., K 9/04 – TK stwierdził, że art. 179 k.c. jest niezgodny z art. 2 i art. 165 Konstytucji.

³⁸ Przykładowo w sp. z o.o. dla zbycia przedsiębiorstwa albo jego zorganizowanej części wymagana jest zgoda zgromadzenia wspólników (art. 228 pkt. 3 k.s.h.); dalszych przykładów ustawowo wymaganej zgody innego organu spółki na dokonanie czynności prawnej dostarczają art. 229 k.s.h., art. 393 k.s.h. i art. 394 k.s.h.

³⁹ Przeciwno kwalifikowaniu zgody innego organu tej samej osoby prawnej jako zgody osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. wypowiedział się wyraźnie P. M a c h n i k o w s k i, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 230; nieco inaczej R. P a b i s, *Skutki wadliwości czynności prawnych w świetle art. 17 § 1 i 2 k.s.h.*, Przegląd Prawa Handlowego 2001, nr 6, s. 22 – autor twierdzi wprawdzie, że inny organ osoby prawnej nie jest osobą trzecią, zauważa jednak, iż różne organy tej samej osoby prawnej posiadają „namiastki odrębności”, w rezultacie opowiada się więc za sankcją bezskuteczności zawieszony czynności dokonanej przez zarząd spółki kapitałowej bez uzyskania zgody rady nadzorczej czy zgromadzenia wspólników.

⁴⁰ Por. w szczególności J.P. N a w o r s k i, *Skutki przekroczenia przez zarządy spółek kapitałowych ograniczeń do dokonywania czynności prawnych*, Przegląd Prawa Handlo-

Rozważenia wymaga jeszcze kwestia, czy za osobę trzecią w rozumieniu art. 63 k.c. może być uznawany podmiot, który wprawdzie nie dokonuje czynności prawnej, ale którego dotyczą skutki czynności zdziałanej przez osoby zawierające czynność prawną. Uważam, że trafny jest pogląd A. Woltera, który twierdzi, że osobą trzecią w świetle art. 63 k.c. jest podmiot, który nie dokonuje czynności prawnej⁴¹. Chodzi zatem o każdą osobę trzecią w znaczeniu formalnym⁴². W związku z tym uważam, że art. 63 k.c. odnosi się także do takich sytuacji, gdy dla dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby, która danej czynności nie dokonuje, nawet jeśli czynność ta dotyczy sfery praw i obowiązków tej osoby. Dla przykładu warto wspomnieć, iż doktryna jednomyślnie przyjmuje, że art. 63 k.c. znajduje zastosowanie do potwierdzenia umowy zdziałanej przez tzw. rzekomego pełnomocnika na podstawie art. 103 k.c.⁴³ – w tym przypadku za osobę trzecią uznawany jest podmiot, w imieniu którego działał rzekomy pełnomocnik, a więc podmiot, który po potwierdzeniu umowy zawartej przez pełnomocnika będzie bezpośrednio związany tą umową. Jak widać, nie ma przeszkód, aby za osobę trzecią uznawać osobę, która od strony formalnej nie dokonuje czynności prawnej, natomiast materialnoprawne skutki tej czynności jej dotyczą. Mając powyższe na względzie, uważam, że art. 63 k.c. znajduje zastosowanie

wego 2001, nr 1, s. 41 i nast.; R. P a b i s, *Skutki wadliwości czynności prawnych...*, s. 17 i nast.; A. K o c h, *Następstwa przekroczenia przez zarządy spółek kapitałowych ograniczeń do dokonywania czynności prawnych na tle kodeksu handlowego i projektu prawa spółek handlowych*, Przegląd Prawa Handlowego 2000, nr 6, s. 1 i nast.; tenże, *O potrzebie nowelizacji unormowania sankcji nieważności w art. 17 § 1 kodeksu spółek handlowych*, [w:] *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, Wrocław 2006, s. 81 i nast.; S. W ł o d y k a, *Zgoda organu spółki kapitałowej na jej czynność prawną*, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa profesora Maksymiliana Pazdana*, red. L. Ogiegló, W. Popiołek, M. Szpunar, Kraków 2005, s. 1473 i nast.; M. Ś l a z a k, *Konieczność uzyskania zgody na dokonanie określonych czynności prawnych w świetle art. 17 § 1 i 2 k.s.h.*, Prawo Spółek 2004, nr 9, s. 28 i nast.

⁴¹ Por. A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 273.

⁴² Pojęcie osoby trzeciej w znaczeniu formalnym wprowadza Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 marca 2006 r., III CSK 32/2006, podają za: Rzeczpospolita 2006, nr 74, s. F9, wprawdzie Sąd Najwyższy rozstrzygał kwestię związaną z interpretacją art. 254 § 2 k.s.h., uważam jednak, że konstrukcja osoby trzeciej w znaczeniu formalnym może mieć szersze zastosowanie.

⁴³ Tak spośród wielu P. M a c h n i k o w s k i, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 231.

również do zgody pozostałych współwłaścicieli na rozporządzenie przez jednego z nich rzeczą wspólną, wymaganej przez art. 199 k.c.⁴⁴ oraz do zgody pozostałych spadkobierców na rozporządzenie udziałem w przedmiocie należącym do spadku, wymaganej przez art. 1036 k.c.⁴⁵ Moim zdaniem nie ma podstaw, by kwestionować kwalifikowanie zgody pozostałych współwłaścicieli na rozporządzenie rzeczą wspólną jako zgody osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. W sytuacji objętej art. 199 k.c. tylko jeden ze współwłaścicieli (ten dokonujący czynności rozporządzającej rzeczą wspólną) ma status strony umowy⁴⁶, inni współwłaściciele są osobami trzecimi w znaczeniu formalnym. W mojej ocenie, statusu osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. nie pozbawia ich fakt, że patrząc od strony materialnoprawnych skutków, współwłaściciele zgadzający się na rozporządzenie rzeczą wspólną nie są osobami trzecimi. Odmienne zapatrywanie, zakładające, że osobą trzecią może być tylko podmiot niezwiązany materialnoprawnie ze stosunkiem prawnym, na który wyraża zgodę, nie znajduje uzasadnienia w brzmieniu przepisu. Należy nadto zauważyć, że przyjęcie takiego stanowiska prowadziłoby nieuchronnie do zakwestionowania utrwalonego już w doktrynie poglądu, w myśl którego

⁴⁴ Odmienny pogląd wyraził S. R u d n i c k i, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego*. Księga druga: *Własność i inne prawa rzeczowe*, wyd. 6, Warszawa 2005, s. 254, notka 9 do art. 199-205 k.c.

⁴⁵ Za stosowaniem art. 63 k.c. do sytuacji przewidzianych w art. 1036 k.c. opowiadają się M. P a z d a n, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. II, Warszawa 2000, s. 962; a także E. S k o w r o Ń s k a - B o c i a n, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego*. Księga czwarta: *Spadki*, Warszawa 2005, s. 229.

⁴⁶ Tak wyraźnie M. P a z d a n, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz...*, s. 957; podobny pogląd wyrazili Z. R a d w a Ń s k i, [w:] *System Prawa Prywatnego...*, s. 306 oraz K. Z a w a d a, *Nabycie w dobrej wierze rzeczy ruchomej od nieuprawnionego a zarząd majątkiem wspólnym małżonków*, [w:] *Rozprawy z polskiego i europejskiego prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ofiarowana prof. J. Skąpskiemu*, Kraków 1994, s. 540 – obaj autorzy wskazują, że małżonek, który sam czynności nie dokonuje, a tylko wyraża zgodę na dokonanie przez drugiego małżonka czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, nie staje się stroną umowy – stanowisko wyrażone zostało przed nowelizacją kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dokonaną na mocy ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r. Nr 162, poz. 1691); podobnie na gruncie zarządu majątkiem wspólnym małżonków uchwała SN z dnia 5 marca 1981 r., III CZP 1/81 (OSNCP nr 8/1981, poz. 145).

osoba potwierdzająca umowę zawartą przez rzekomego pełnomocnika jest osobą trzecią w rozumieniu art. 63 k.c. – ten utrwalony pogląd byłby nie do obrony, gdyby przyjąć, że za osobę trzecią może być uważany tylko taki podmiot, który w sensie materialnoprawnym nie jest związany czynnością prawną, na którą wyraża zgodę – wszak jeżeli umowa dokonana przez rzekomego pełnomocnika zostanie potwierdzona, to wiąże osobę, w której imieniu działał *falsus procurator*.

3) Źródło obowiązku uzyskania zgody osoby trzeciej

Lapidarne brzmienie przepisu art. 63 k.c. dostarcza wielu problemów interpretacyjnych. Tym, co daje się szczególnie we znaki, jest brak rozstrzygnięcia, czy ten przepis dotyczy każdego przypadku, w którym dla dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, czy też dotyczy tylko tych sytuacji, w których obowiązek uzyskania zgody osoby trzeciej ma źródło w ustawie. W praktyce obrotu wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej wynika nie tylko z przepisów ustawy, zdarza się również, że strony mocą czynności prawnej ustanawiają obowiązek uzyskania zgody podmiotu trzeciego.

Nie budzi żadnych wątpliwości, że uregulowanie art. 63 k.c. znajduje zastosowanie, gdy wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej wprowadza ustawa⁴⁷.

Wątpliwości pojawiają się, kiedy obowiązek uzyskania zgody ma źródło w treści czynności prawnej. Dodatkowe trudności interpretacyjne powstają, gdy wymóg zgody osoby trzeciej wprowadzono mocą czynności prawnej, ale na podstawie wyraźnego upoważnienia zawartego w przepisie prawa, czego przykładem jest art. 182 k.s.h., który przewiduje, że umowa spółki może uzależnić zbycie udziału od zgody spółki.

Faktem jest, że art. 63 k.c. wyraźnie nie zastrzega, iżby odnosił się wyłącznie do sytuacji, gdy konieczność uzyskania zgody osoby trzeciej wynika z przepisu ustawy. Mimo to jestem zdania, że art. 63 k.c. nie może być stosowany w przypadkach, gdy wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej został ustanowiony przez same strony dokonywanej czynności prawnej. W przypadku, gdy strony ustala w treści czynności prawnej, że wymaga ona zgody innego podmiotu, mamy do czynienia z zastrze-

⁴⁷ Tak spośród wielu M. S a f j a n, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 199; Z. R a d w a Ń s k i, [w:] *System Prawa Cywilnego...*, t. I, s. 583.

żeniem warunku w rozumieniu art. 89 k.c., a nie ze zgodą osoby trzeciej, o której mowa w art. 63 k.c.⁴⁸

Osobnego rozważenia wymaga sytuacja, w której potrzeba uzyskania zgody ma źródło w czynności prawnej, ale ustawa upoważnia strony do wprowadzenia takiego wymogu. Problem ten dotyczy między innymi konsekwencji prawych wprowadzenia do umowy spółki z o.o. – na podstawie art. 182 k.s.h. – wymogu uzyskania zgody spółki na zbycie udziałów⁴⁹. Kodeksową regułą jest możliwość nieskrępowanego rozporządzania udziałami w spółce z o.o.⁵⁰ Na podstawie art. 182 k.s.h. istnieje jednak możliwość wprowadzenia ograniczeń ich zbywalności, wymaga to wszakże zamieszczenia odpowiednich postanowień w umowie spółki. Wśród ograniczeń zbywania udziałów typowym i – co istotne – wymienionym przez ustawę przykładem jest uzależnienie zbycia udziału od zgody spółki.

Jeśli w umowie spółki przewidziano konieczność uzyskania zgody spółki na zbycie udziału, to rodzi się pytanie, czy uzyskanie owej zgody powinno być kwalifikowane jako warunek w rozumieniu art. 89 k.c., czy jako zgoda osoby trzeciej w myśl art. 63 k.c., czy może jako zobowiązanie współnika do niezbywania udziału bez zgody spółki, którego naruszenie nie wpływa na skuteczność zbycia udziału.

Orzecznictwo opowiedziało się za stosowaniem do zgody spółki na zbycie udziału konstrukcji przewidzianej w art. 63 k.c. uznając, że umowa zbycia udziałów zawarta bez zezwolenia spółki stanowi czynność prawną bezskuteczną⁵¹. W uzasadnieniu wyroku z dnia 7 września 1993 r. Sąd

⁴⁸ Tak trafnie P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 230; oraz S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego*. Księga pierwsza, s. 264; tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2004 r., III CK 512/02 (OSG 2005, nr 4, poz. 51).

⁴⁹ Art. 182 § 1 k.s.h. stanowi, że „zbycie udziału, jego części lub ułamkowej części (...) umowa spółki może uzależnić od zgody spółki lub w inny sposób ograniczyć”.

⁵⁰ Zob. spośród wielu A. Herbert, *Obrót udziałami w spółce z o.o.*, Warszawa 2004, s. 142; A. Szajkowski, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. t. II: Komentarz do art. 151-300*, Warszawa 2002, s. 266.

⁵¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 września 1993 r., II CRN 60/93 (OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 159); oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2004 r., III CK 512/02 (OSG 2005, nr 4, poz. 51).

Najwyższy wskazał, że art. 63 k.c. może dotyczyć nie tylko sytuacji, gdy obowiązek uzyskania zgody wynika z ustawy, ale również, gdy wynika on z umowy spółki. Pogląd ten zyskał szerokie poparcie doktryny, która również w większości opowiedziała się za poddaniem zezwolenia spółki regulacji art. 63 k.c.⁵²

Niektórzy przedstawiciele nauki zakwestionowali jednak powyższe stanowisko. Oponenty wskazują na fakt, że hipotezą art. 63 k.c. objęte są wyłącznie te sytuacje, gdy wymóg zgody osoby trzeciej wynika z ustawy, nie zaś z postanowień umowy spółki⁵³, próbują także wykazywać, że zastrzeżony w umowie spółki wymóg uzyskania zgody na zbycie udziałów należy traktować jako warunek w rozumieniu art. 89 k.c.⁵⁴

Opowiadam się za poglądem, w myśl którego art. 63 k.c. znajduje zastosowanie, gdy w umowie spółki z o.o. przewidziano wymóg zgody na zbycie udziałów.

Krytycznie należy odnieść się do poglądu upatrującego w konieczności uzyskania zgody spółki na zbycie udziału warunku pojmowanego zgodnie z treścią art. 89 k.c. Wypada przypomnieć, że przez warunek kodeks cywilny rozumie ustanowione w treści czynności prawnej zastrzeżenie, w myśl którego skuteczność tej czynności zależy od zajścia zdarzenia przyszłego i niepewnego. Wprawdzie art. 89 k.c. *expressis verbis* tego nie przewiduje, nie powinno jednak być żadnych wątpliwości, że o możliwości zakwalifikowania danego postanowienia jako warunku decyduje tożsamość podmiotowa stron ustanawiających „warunek” i stron dokonujących czynności prawnej. Szczególnie jasno w tej kwestii wypowiedział się J. Strzebińczyk, według którego „istota warunku polega na wprowadzeniu do treści czynności prawnej postanowienia, zgodnie z którym powstanie lub ustanie skutków **tej czynności** (podkreślenie M.K.)

⁵² Tak np. E. Płonka, *Glosa do wyroku SN z dnia 7 września 1993 r., II CRN 60/93*, OSP 1994, nr 7-8, poz. 143, s. 372; M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, s. 292; W. Pyziół, [w:] *Kodeks spółek handlowych z komentarzem*, System informacji prawnej Lex Polonica Maxima, notka 4 do art. 182 k.s.h.; T. Siemiątkowski, R. Potrześszcz, [w:] J. Naworski, K. Strzelczyk, T. Siemiątkowski, R. Potrześszcz, *Komentarz do kodeksu spółek handlowych. Spółka z o.o.*, s. 256; J.P. Naworski, *Skutki przekroczenia przez zarządy...*, s. 47.

⁵³ Tak A. Szlęzak, *Ograniczenia w rozporządzaniu akcjami/udziałami...*, s. 553;

⁵⁴ Por. S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza...*, s. 265.

zostało uzależnione od zdarzenia przyszłego i niepewnego”⁵⁵. Nie jest zatem możliwe, aby zawarte między osobami A i B postanowienie uzależniające skuteczność czynności prawnej dokonanej pomiędzy osobami B i C mogło być uznane za warunek. Tylko strony danej czynności prawnej mogą uzależnić powstanie albo ustanie jej skutków od zdarzenia przyszłego i niepewnego. Wobec tego, jeżeli uzależnienie dokonania danej czynności prawnej znajduje się „na zewnątrz”, tj. zostało ustanowione mocą innej czynności prawnej dokonanej między innymi podmiotami, to nie sposób kwalifikować go jako warunku. Należy więc zauważyć, że czynnością prawną prowadzącą do zbycia udziałów jest umowa zawierana między zbywcą (dotychczasowym współnikiem) a nabywcą; tymczasem wymóg uzyskania zgody spółki pochodzi z treści innej czynności prawnej – umowy spółki. Umowa spółki jest czynnością prawną, którą nabywca nie jest związany⁵⁶. Innymi słowy, aby zgoda spółki mogła być traktowana jak warunek, musiałaby znajdować się w treści czynności zbycia udziału, a nie w umowie spółki.

Ze wskazanych powyżej względów nie wydaje się także zasadne odwoływanie się do konstrukcji „praw o rozszerzonej skuteczności” w wersji zaproponowanej przez A. Szlęzaka⁵⁷. Teoria ta zakłada, że umowa spółki może być źródłem praw względnych o rozszerzonej skuteczności, czyli oddziałujących bezpośrednio na sytuację prawną osoby trzeciej – nabywcy udziału. W myśl tego stanowiska niektóre postanowienia umowy spółki oddziałują nie tylko w relacji między współnikami a spółką, ale również kształtują sytuację prawną osób niebędących współnikami, w tym np. nabywców udziałów⁵⁸. W świetle przedstawionego poglądu uzyskanie zgody spółki należy traktować jako warunek zawieszający skuteczność rozporządzenia udziałem w spółce. Warunek ten, chociaż nie został ustanowiony w umowie między zbywcą a nabywcą udziału, to jednak dzięki

⁵⁵ J. Strzebińczyk, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz...*, s. 353; również jasno w tej kwestii M. Pazdan, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz...*, s. 260 – według autora „przez warunek rozumie się zamieszczone w treści czynności prawnej zastrzeżenie, które uzależnia powstanie lub ustanie **jej skutków** (podkreślenie M.K.) od zdarzenia przyszłego i niepewnego”.

⁵⁶ Chyba że jeszcze przed nabyciem udziałów posiadał jakieś inne udziały w spółce.

⁵⁷ Por A. Szlęzak, *Ograniczenia w rozporządzaniu akcjami/udziałami...*, s. 557.

⁵⁸ Tamże, s. 558.

tw. rozszerzonej skuteczności postanowień umowy spółki wiąże nabywcę udziału. Niepozyskanie zgody spółki oznacza nieziszczenie się warunku zawieszającego, co oznacza, że do rozporządzenia udziałem nie dochodzi. W mojej ocenie nie ma podstaw, by pojęciu warunku nadawać inne niż dotychczas przyjmowano znaczenie, w szczególności, by za warunek uważać zastrzeżenie zapisane gdzie indziej niż w treści czynności prawnej, której skuteczność zależy od ziszczenia się zdarzenia przyszłego i niepewnego.

Uważam zatem, że zastrzeżony w umowie spółki wymóg zgody na zbycie udziałów objęty jest hipotezą art. 63 k.c. Za stanowiskiem tym przemawiają następujące argumenty. Po pierwsze, art. 182 k.s.h. zawiera szczegółowe upoważnienie, aby w umowie spółki wprowadzić wymóg zgody spółki na rozporządzenie udziałem. Jeżeli strony skorzystają z takiego szczególnego upoważnienia, to można przyjąć, że obowiązek uzyskania zgody osoby trzeciej „pośrednio” wynika z przepisu prawa⁵⁹, co pozwala poddać tę sytuację kwalifikacji z art. 63 k.c. Po wtóre, należy przyjąć, że art. 63 k.c. winien znajdować zastosowanie nie tylko do przypadków, gdy konieczność pozyskania zgody osoby trzeciej wynika z wyraźnego przepisu ustawy, ale do wszystkich przypadków, w których wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej na dokonanie określonej czynności prawnej jest skuteczny *erga omnes* – taki bowiem sens przepisu da się odczytać ze sformułowania „jeżeli do dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej” (art. 63 § 1 zd. 1 k.c.). Ustawodawca nie wskazuje przecież, że art. 63 k.c. dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy wymóg zgody osoby trzeciej ma źródło w ustawie. Moim zdaniem o tym, że zgoda osoby trzeciej jest „potrzebna do dokonania czynności prawnej” można mówić wtedy, gdy konieczność jej uzyskania ma powszechny charakter, tzn. dotyczy wszystkich uczestników obrotu. O tym, że zgoda osoby trzeciej jest „potrzebna do dokonania czynności prawnej” może – rzecz jasna – decydować ustawa, ale nie tylko ona, gdyż skuteczny wobec wszystkich wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej może wynikać z czynności prawnej podjętej na podstawie upoważnienia ustawowego. Wobec tego uważam, że art. 63 k.c. może być stosowany, gdy w umowie spółki wprowadzono obowiązek uzyskania zgody na zbycie udziału (art. 182 k.s.h.), a także

⁵⁹ Tak – jak się zdaje – Z. R a d w a ń s k i, [w:] *System Prawa Prywatnego...*, s. 308.

gdy strony ustanowiły wymóg uzyskania zgody dłużnika na przelew wierzytelności (art. 514 k.c. w zw. z art. 509 k.c.)⁶⁰; powyższe postanowienia umowne są bowiem skuteczne wobec – niebędącego stroną umowy – nabywcy udziału czy nabywcy wierzytelności.

Przepisy art. 509 k.c. i 514 k.c. zezwalają stronom na ustanowienie ograniczeń w dokonywaniu cesji wierzytelności. Wśród ograniczeń przelewu wierzytelności kodeks cywilny wyraźnie wymienia konieczność uzyskania zgody dłużnika (art. 514 k.c.), ograniczenie to jest skuteczne *erga omnes*, wyłączając w tym zakresie zasadę wyrażoną w art. 57 § 1 k.c.⁶¹ Pomiędzy sytuacjami określonymi w art. 509 i 514 k.c. a art. 182 k.s.h. zachodzi daleko idące podobieństwo. Zarówno wierzytelność, jak i udział są – co do zasady – prawami podmiotowymi zbywalnymi. Jednakże strony, „tworząc” wierzytelność, mogą – na mocy upoważnienia ustawowego – uczynić ją prawem o ograniczonej zbywalności ze skutkiem *erga omnes*, podobnie umowa spółki, kreując udziały, może – na podstawie upoważnienia ustawowego – uczynić je prawami podmiotowymi o ograniczonej zbywalności, również ze skutkiem *erga omnes*. Jednym z typów ograniczeń rozporządzalności udziału jest konieczność uzyskania zgody spółki. Stoję na stanowisku, że jeżeli istnieje skuteczny wobec nabywcy wymóg uzyskania zgody spółki na zbycie udziału, to do zgody winien znaleźć zastosowanie przepis art. 63 k.c.

Osobnego wyjaśnienia wymaga sytuacja, gdy – w braku wyraźnego upoważnienia ustawowego – jedna ze stron czynności prawnej uprzednio zobowiązała się wobec osoby trzeciej nie dokonywać określonej czynności prawnej bez jej zgody. Dla przykładu: osoby A i B umawiają się, że B przed sprzedażą oznaczonej rzeczy innej osobie wystąpi o zgodę do osoby A. Zobowiązanie takie nie wywołuje skutku *erga omnes*, wobec

⁶⁰ Sąd Apelacyjny w Katowicach w uzasadnieniu wyroku z dnia 21 września 2000 r., I Aca 457/2000 (OSA 2001, nr 5, poz. 30) stwierdził wyraźnie, że skutki umowy przelewu wierzytelności dokonanej wbrew zastrzeżeniu umownemu, wyłączającemu możliwość zbycia wierzytelności bez zgody dłużnika, należy oceniać, stosując art. 63 k.c.

⁶¹ Tak J. M o j a k, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. I, s. 1230; tak też Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 lipca 2006 r., V CSK 187/06 (Monitor Prawniczy 2006, nr 16, s. 849) oraz Sąd Apelacyjny w Katowicach w uzasadnieniu wyroku z dnia 21 września 2000 r., I Aca 457/2000 (OSA 2001, nr 5, poz. 30).

tego – moim zdaniem – nie ma wpływu na skuteczność czynności prawnej zbycia dokonanej między osobami B oraz X⁶². Wymóg uzyskania zgody, stanowiąc zobowiązanie osoby B względem osoby A, nie jest warunkiem z art. 89 k.c., nie daje się również zakwalifikować do art. 63 k.c. W rezultacie nieuzyskanie zgody osoby trzeciej nie ma wpływu na skuteczność zbycia i może skutkować tylko odpowiedzialnością strony wobec osoby trzeciej⁶³.

III. Termin na wyrażenie zgody przez osobę trzecią

Regułą jest, że osoba trzecia może wyrazić zgodę zarówno przed złożeniem oświadczenia przez osoby dokonywające czynności, jak też po jego złożeniu. Ponadto, chociaż art. 63 § 1 k.c. wyraźnie tego nie stanowi, należy przyjąć, że oświadczenie woli osoby trzeciej zawierające zgodę może być złożone także równocześnie z dokonywaniem czynności przez strony⁶⁴.

Zgoda udzielana przez osobę trzecią przed dokonaniem czynności prawnej przez strony zwana jest „zezwoeniem”⁶⁵. Zgoda wyrażona po dokonaniu czynności prawnej przez strony nazwana jest „potwierdzeniem”⁶⁶. W myśl art. 63 § 1 zd. 2 k.c. zgoda wyrażona po dokonaniu czynności wywołuje skutki z mocą wsteczną (*ex tunc*).

Niekiedy przepisy szczególne wyłączają możliwość potwierdzenia czynności prawnej, uzależniając jej ważność od zgody uprzedniej lub udzielonej najpóźniej w chwili dokonywania czynności prawnej, najczęściej dotyczy to czynności prawnych jednostronnych⁶⁷.

⁶² Chyba że osoby B i X do treści umowy zbycia rzeczy wpisały, jako warunek (89 k.c.), uzyskanie zgody osoby A na dokonanie transakcji.

⁶³ Tak również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 maja 2004 r., III CK 512/02 (OSG 2005, nr 4, poz. 51).

⁶⁴ Pogląd niespomny, zob. w szczególności A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys...*, s. 273; Z. Radwański, [w:] *System Prawa Prywatnego...*, s. 309; P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 231; S. Rudnicki, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego*. Księga pierwsza..., s. 265.

⁶⁵ Tak P. Drapała, *Zwalniające przejęcie długu...*, s. 128; tenże, *Zwalniające przejęcie długów związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa*, *Monitor Prawniczy* 2002, nr 10, s. 445.

⁶⁶ Tak spośród wielu S. Szer, *Prawo cywilne. Część ogólna.*, s. 339.

⁶⁷ Por. art. 19 k.c. oraz art. 104 zd. 1 k.c.

Nie zawsze jednak treść przepisu pozwala jednoznacznie ocenić, w jakim czasie musi być wyrażona zgoda. Wątpliwości doktrynalne budzi kwestia momentu właściwego dla udzielenia zgody pozostałych współników spółki osobowej na zbycie przez współnika ogółu praw i obowiązków pod rządami art. 10 k.s.h. Przepis ten stanowi, że jeśli umowa spółki nie uregulowała tego inaczej, zbycie członkostwa⁶⁸ w handlowej spółce osobowej możliwe jest tylko po uzyskaniu pisemnej zgody wszystkich pozostałych współników. Część doktryny opowiada się za koniecznością uzyskania zgody pozostałych współników przed zbyciem członkostwa pod rygorem nieważności⁶⁹. Kluczowe znaczenie dla przyjęcia tego stanowiska ma literalna wykładnia art. 10 § 2 k.s.h., który przewiduje, że ogół praw i obowiązków może być przeniesiony **tylko po** (podkreślenie M.K.) uzyskaniu zgody pozostałych współników. Jeśli – *verba legis* – zbycie może nastąpić tylko po uzyskaniu zgody, to wykluczone jest potwierdzenie tej czynności. Inny nurt wykładni przyjmuje, iż nie ma przeszkód, aby pozostali współnicy udzielili zgody po zbyciu członkostwa, do czasu potwierdzenia zbycie jest czynnością prawną kulejącą (*negotium claudicans*)⁷⁰. Bardziej przekonuje pierwszy z zaprezentowanych poglądów. Przemawia za nim nie tylko wykładnia literalna, lecz również uzasadniony poziom wymagań, jakie stawia się współnikom spółek osobowych, nie powinni oni podejmować decyzji o wystąpieniu ze spółki pochopnie, zaskakując tym pozostałych współników. Znaczenie może mieć również fakt, że art. 10 k.s.h. dotyczy

⁶⁸ Kodeks spółek handlowych w art. 10 nie posługuje się pojęciem „zbycie członkostwa”, lecz określeniem „zbycie ogółu praw i obowiązków współnika spółki osobowej”. Określenie „zbycie członkostwa” przyjąłem za G. G o r c z y ń s k i m, *Kilka uwag o tzw. zbyciu członkostwa w handlowych spółkach osobowych*, Prawo Spółek 2001, nr 7-8, s. 14; w literaturze spotyka się także określenie „zbycie udziału spółkowego” tak: S. S o ł t y s i ń s k i, [w:] S. S o ł t y s i ń s k i, A. S z a j k o w s k i, A. S z u m a ń s k i, J. S z w a j a, *Kodeks spółek handlowych*, t. I, s. 122; jeszcze inaczej A. S z u m a ń s k i, *Nowe polskie prawo spółek handlowych*, Przegląd Prawa Handlowego 2001, nr 1, s. 2 – autor używa określenia „zbycie praw udziałowych”.

⁶⁹ Tak G. G o r c z y ń s k i, *Kilka uwag o tzw. zbyciu członkostwa...*, s. 14; A. K i d y b a, *Kodeks spółek handlowych*. t. I, *Komentarz...*, s. 88.

⁷⁰ Tak: S. S o ł t y s i ń s k i, [w:] S. S o ł t y s i ń s k i, A. S z a j k o w s k i, A. S z u m a ń s k i, J. S z w a j a, *Kodeks spółek handlowych*, t. I, s. 123, nb. 6; M. B i e l e c k i, *Przeniesienie ogółu praw i obowiązków w handlowej spółce osobowej*, *Monitor Prawniczy* 2005, nr 5, s. 247.

spółek osobowych, w których – jak powszechnie się przyjmuje – decydujące znaczenie ma pierwiastek osobowy i wzajemne zaufanie, jakim darzą się wspólnicy, co może przemawiać za restrykcyjną wykładnią wymogów ustanowionych dla zmiany składu osobowego. Poza tym uważam, że stan niepewności co do tego, kto jest współnikiem spółki – już nabywca czy jeszcze zbywca – jest niepożądany.

Według art. 63 k.c. dopuszczalne jest udzielenie zgody zarówno przed, w trakcie, jak i po dokonaniu czynności prawnej. Rodzi się wobec tego oczywiste pytanie, jak długo może trwać stan oczekiwania na potwierdzenie dokonanej już czynności prawnej, a w szczególności, czy ten stan niepewności może trwać nieskończenie długo. W istocie mamy tu do czynienia z dwiema kwestiami wymagającymi bliższego wyjaśnienia: po pierwsze – czy strony mogą wyznaczyć osobie trzeciej termin do potwierdzenia czynności prawnej, po wtóre – jak długo trwa stan oczekiwania na zajęcie stanowiska przez osobę trzecią, przy założeniu, że żadna ze stron czynności prawnej przez dłuższy czas nie występuje do osoby trzeciej o wyrażenie zgody.

Odnosząc się do pierwszego z zagadnień, trzeba zauważyć, że polskie prawo cywilne zwykle przyznaje stronom kompetencję do wyznaczenia osobie trzeciej terminu na wyrażenie zgody (por. art. 18 § 3 k.c., art. 103 § 2 k.c.). Skoro taki sposób rozwiązywania problemu jest preferowany przez ustawodawcę, to należy go stosować na zasadzie analogii tam, gdzie brak regulacji szczegółowej w tym zakresie. W związku z tym w piśmiennictwie przyjęto, że – mimo braku uregulowania tej kwestii w art. 63 k.c. – każda ze stron czynności prawnej może wyznaczyć osobie trzeciej odpowiedni termin na wyrażenie zgody⁷¹. Pogląd ten jest uzasadniony, zaproponowane rozwiązanie wydaje się odpowiadać potrzebom obrotu i dodatkowo, nie naruszając niczyich praw, pozwala usuwać stan niepewności co do skutków czynności prawnej wymagającej zgody osoby trzeciej.

Znacznie więcej trudności dostarcza sytuacja bezczynności wszystkich zainteresowanych. Jaki jest termin wyrażenia zgody, gdy osoba trzecia

⁷¹ Tak K. P i a s e c k i, [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem...*, s. 76; Z. R a d w a ń s k i, [w:] *System Prawa Prywatnego...*, s. 310; P. M a c h n i k o w s k i, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 232.

z własnej inicjatywy nie składa żadnego oświadczenia, a ponadto strony dokonanej czynności prawnej nie zwracają się do osoby trzeciej o jej potwierdzenie? Warto postawić pytanie, czy stan niepewności co do tego, czy czynność prawna wywołała skutki prawne, może istnieć przez czas nieograniczony. Problemowi temu zwykle nie poświęca się dostatecznej uwagi w opracowaniach, chociaż wydaje się istotny z punktu widzenia praktyki obrotu.

Najprostszym i zarazem dominującym rozwiązaniem jest wskazanie, że skoro ustawodawca nie przewidział żadnego ograniczenia czasowego, to stan oczekiwania na potwierdzenie czynności przez osobę trzecią może trwać przez czas nieokreślony. Przyjmuje się, że czynność prawna do momentu udzielenia zgody ma charakter czynności niezupełnej (*negotium claudicans*); przed wyrażeniem zgody lub odmową udzielenia zgody przez osobę trzecią nie można żądać stwierdzenia jej nieważności z powołaniem na fakt, że została zawarta bez wymaganej zgody⁷². Pogląd, że stan, w którym czynność prawna jest czynnością kulejącą, może trwać przez czas nieograniczony, znalazł odzwierciedlenie w stanowisku Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 czerwca 2001 r. wyraźnie wskazał, że stan zawieszenia (bezskuteczności) czynności prawnej trwa bez ograniczeń czasowych⁷³. Sąd Najwyższy rozpoznawał sprawę, w której umowa darowizny została zawarta bez wymaganej przez ustawę zgody drugiego małżonka, po czym przez okres aż 9 lat osoba trzecia z własnej inicjatywy nie potwierdzała czynności, a strony umowy nie wyznaczały jej terminu do potwierdzenia umowy. Z tego „stanu zawieszenia” wypływały korzyści zarówno dla stron umowy darowizny, jak i dla małżonka, który miał ją potwierdzić. Jak łatwo się domyślić, taki stan rzeczy naruszał interesy wierzycieli. W okolicznościach tej sprawy stanowiącej jaskrawy przykład sytuacji, w której strony i osoba trzecia – działając na szkodę wierzycieli – przez wiele lat nie dążą do potwierdzenia umowy, Sąd Najwyższy miał sposobność rozważyć możliwość

⁷² Tak precyzyjnie uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 1981 r., III CZP 1/81 (OSNCP 1981, nr 8, poz. 145; zob. również mniej precyzyjne stanowisko zawarte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 1997 r., II CKN 431/97 (OSNC 1998, nr 6, poz. 94).

⁷³ Zob. wyrok SN z dnia 13 czerwca 2001 r., II CKN 507/2000 (OSP 2002, nr 1, poz. 3).

uznania umowy za definitywnie wadliwą jeszcze przed potwierdzeniem umowy lub odmową potwierdzenia przez osobę trzecią. Uzasadnieniem dla przyjęcia definitywnej wadliwości umowy mógł być fakt, że dalsze oczekiwanie na udzielenie zgody przez osobę trzecią jest niecelowe, a dodatkowo stwarza zagrożenie dla wierzycieli, a nawet dla bezpieczeństwa obrotu⁷⁴. Sąd Najwyższy stanął jednak na stanowisku, że wobec braku potwierdzenia umowa darowizny jest obciążona tylko bezskutecznością zawieszoną. Mimo że komentowane orzeczenie spotkało się z raczej krytycznym przyjęciem w doktrynie⁷⁵, to komentatorzy w zasadzie nie zakwestionowali poglądu, iż brak potwierdzenia darowizny, mimo znacznego upływu czasu i dużego nasilenia złej woli stron darowizny i osoby trzeciej, może skutkować tylko bezskutecznością zawieszoną, nie można natomiast mówić o jej nieważności⁷⁶.

Odmienne zapatrywanie na kwestię momentu właściwego dla potwierdzenia czynności prawnej przez osobę trzecią przedstawił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 stycznia 2002 r.⁷⁷ W orzeczeniu tym broniona jest teza, że potwierdzenie czynności prawnej winno nastąpić w „rozsądnym terminie”, w związku z tym Sąd Najwyższy stwierdza, że stan bezskuteczności zawieszony czynności prawnej nie może trwać przez czas nieokreślony. Wśród okoliczności, które – w ocenie SN – sprawiają, że potwierdzenie czynności prawnej przez osobę trzecią nie powinno już być dopuszczalne, jest między innymi znaczny upływ czasu⁷⁸. Tym samym

⁷⁴ W niniejszej sprawie obdarowany – mimo że umowa darowizny była czynnością niepełną, kulejącą – dokonał bowiem dalszego zbycia przedmiotu darowizny, co sprawia, że tworzy się cały łańcuch osób dotkniętych skutkami braku potwierdzenia umowy darowizny.

⁷⁵ M. N a z a r, *Glosa do wyroku SN z dnia 13.06.2001, II CKN 507/2000*, OSP 2002, nr 1, poz. 3; M. P y z i a k - S z a f n i c k a, *Glosa do wyroku SN z dnia 13.06.2001, II CKN 507/2000* (OSP 2002, nr 11, poz. 140).

⁷⁶ Szczególnie silnie podkreśla to M. N a z a r, (*Glosa do wyroku SN, II CKN 507/2000*), który stwierdza, że „zarówno wystąpienie z żądaniem potwierdzenia umowy, jak i samo potwierdzenie lub jego odmowa nie zostały ograniczone żadnym terminem ustawowym”.

⁷⁷ Wyrok SN z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 1235/2000 (niepubl.) podają za systemem informacji prawnej Lex Polonica Maxima.

⁷⁸ Inne (poza znacznym upływem czasu) okoliczności podane w wyroku SN związane są ściśle z realiami rozstrzyganej sprawy i – w mojej ocenie – nie mogą służyć do tworzenia twierdzeń dających się zastosować dla większej liczby przypadków.

Sąd Najwyższy dał wyraz pogładowi, że ze względu na zasadę pewności obrotu nie jest dopuszczalna sytuacja, aby czynność prawna przez wiele lat miała charakter czynności kulejącej. Orzeczenie to jest zapewne kontrowersyjne, w szczególności można mu czynić zarzut, że stanowi próbę tworzenia prawa, a nie jego stosowania, bowiem możliwość potwierdzenia czynności nie została ograniczona przez ustawę żadnym terminem.

Wydaje się, że pogląd przedstawiony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r. jest krokiem w dobrym kierunku, zwłaszcza jeśli zważyć, że stanowi reakcję na patologię wieloletniego utrzymywania stanu bezskuteczności zawieszonyj. Należy bowiem odnotować, że polskie prawo cywilne zwykle zapobiega długotrwałemu utrzymywaniu się stanu niepewności co do skuteczności czynności prawnych – dość wspomnieć o ograniczonym do miesiąca terminie na unieważnienie umowy zawartej w wyniku aukcji i przetargu⁷⁹, rocznym terminie na uchylenie się od skutków oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu czy groźby⁸⁰ bądź dwumiesięcznym terminie na potwierdzenie przez zgromadzenie wspólników albo radę nadzorczą czynności, dla których ustawa wymaga ich zgody⁸¹.

Istnieje jednak *de lege lata* wiele argumentów przeciwnych ograniczaniu osoby trzeciej terminem do wyrażenia zgody. Oprócz wskazanego powyżej braku ustawowych ograniczeń tego terminu można dodatkowo wskazać na fakt, że kodeks cywilny dopuszcza zastrzeżenie w czynności prawnej warunku i terminu, które również sprawiają, że istnieje przez pewien czas niepewność co do tego, czy czynność prawna wywoła skutki prawne.

Powyższe skłania do wniosku, że należy rozważyć interwencję ustawową. Celowe byłoby wprowadzenie do kodeksu normy rozstrzygającej kwestię, czy potwierdzenie czynności prawnej przez osobę trzecią może nastąpić po dowolnie długim czasie, czy też powinno nastąpić w określonym przez ustawę terminie⁸².

⁷⁹ Zob. art. 70⁵ § 2 k.c.

⁸⁰ Zob. art. 88 § 2 k.c.

⁸¹ Zob. art. 17 § 2 k.s.h.

⁸² W mojej ocenie celowe byłoby określenie czasu, w którym osoba trzecia może dokonać potwierdzenia czynności prawnej, rozwiązanie takie znalazło się już w art. 17 § 2 k.s.h.